

PRZEMYSŁAW PIOTR DAMSKI

Uniwersytet Łódzki

ORCID: 0000-0001-6308-9733

przemyslaw.damski@uni.lodz.pl

Stany Zjednoczone wobec systemu arktycznego na początku drugiej prezydentury Donalda Trumpa

Kwestia suwerenności Kanady oraz Danii na Grenlandii
(styczeń–kwiecień 2025 r.)

The United States and the Arctic System at the Beginning of Donald Trump's Second Presidential Term

The Question of Sovereignty of Canada and Denmark over Greenland
(January – April, 2025)

Słowa kluczowe:

Stany Zjednoczone,
Kanada, Grenlandia, Dania,
Arktyka, suwerenność,
samostanowienie narodów

Keywords:

United States, Canada,
Greenland, Denmark,
Arctic, sovereignty,
self-determination

Stany Zjednoczone wobec systemu arktycznego na początku drugiej prezydentury Donalda Trumpa. Kwestia suwerenności Kanady oraz Danii na Grenlandii (styczeń–kwiecień 2025 r.)

Po objęciu urzędu prezydenta Stanów Zjednoczonych w styczniu 2025 r. przez Donalda Trumpa doszło do zmian w polityce zagranicznej tego państwa. Zerwano z zasadą ciągłości poprzez odwrót od globalizmu na rzecz protekcjonizmu w polityce gospodarczej. Dotychczasowi sojusznicy zostali uznani za rywali, a dążenie do zakończenia wojny w Ukrainie poprzez wywieranie presji na Kijów i zmuszanie go do podpisania niekorzystnej umowy surowcowej odbierane było krytycznie. Pojawiły się wątpliwości, czy Stany Zjednoczone wciąż respektują zasadę suwerenności państw. By sprawdzić stosunek Waszyngtonu do tej kwestii, zdecydowano o przyjrzeniu się, jak USA zachowują się z dala od europejskiego teatru działań wojennych. W tym celu wybrana została Arktyka, która do niedawna była jednym z najbardziej odpornych regionów na wstrząsy międzynarodowe, a także przypadki Kanady oraz Danii i Grenlandii. Analiza wykazała, że Biały Dom wielokrotnie i systematycznie podważał w formie werbalnej ich suwerenność, instrumentalizując zasadę samostanowienia narodów.

The United States and the Arctic System at the Beginning of Donald Trump's Second Presidential Term: The Question of Sovereignty of Canada and Denmark over Greenland (January – April, 2025)

Following Donald Trump's inauguration as President of the United States in January 2025, notable shifts occurred in US foreign policy. The principle of continuity was abandoned in favour of economic protectionism and a retreat from globalist commitments. Former allies began to be treated as competitors, while efforts to end the war in Ukraine by pressuring Kyiv into accepting an unfavourable raw materials agreement drew widespread criticism. This raised questions about the United States' ongoing commitment to the principle of state sovereignty. This study examines US behavior beyond the European theatre of war – specifically in the Arctic, a region that until recently had remained largely insulated from global upheavals. The cases of Canada and Denmark (Greenland) were selected for analysis. It shows that the White House repeatedly and systematically undermined their sovereignty through rhetoric, selectively invoking the principle of national self-determination.

Wprowadzenie*

W pierwszych miesiącach nowej kadencji prezydenckiej Donalda Johna Trumpa Stany Zjednoczone porzuciły swoją tradycyjną zasadę kontynuacji w polityce zagranicznej na rzecz radykalnych zmian. O ile kwestia podnoszenia przez tę administrację cel pozwala na pewne predykcje gospodarcze¹, to w innych obszarach trudno wyciągać daleko idące wnioski. Od stycznia do kwietnia 2025 r. można było obserwować osłabienie antyrosyjskiej narracji w amerykańskiej polityce² i odejście od partnerskiego traktowania sojuszników³. Symptomatyczne były tu takie działania, jak wprowadzenie cel na produkty z Kanady, ingerencja w wybory w Niemczech⁴ czy legislację w Polsce⁵.

- * Dedykuję ten tekst studentom uczęszczającym na współprowadzone przeze mnie zajęcia z instytucji międzynarodowych. Ich projekty z zakresu suwerenności zainspirowały mnie do przyjrzenia się temu zagadnieniu.
- 1 M. A. Winkler, *Is It Too Late to Save the US Economy?*, „Bloomberg” [online], 15 V 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2025-05-15/is-it-too-late-to-save-the-us-economy-from-a-recession>>.
 - 2 E. Lucas, *Comrade Trump*, „Foreign Policy” [online], 10 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://foreignpolicy.com/2025/03/10/trump-putin-russia-asset-spy-security-ukraine-europe-war/>>.
 - 3 D. Cave, *How Trump Supercharged Distrust, Driving U.S. Allies Away*, „The New York Times” [online], 31 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.nytimes.com/2025/03/31/world/trump-foreign-policy-trust.html>>; *EU Was Born to „screw” US, Trump Says*, „France 24” [online], 26 III 2025 [dostęp: 29 IV 2025]: <<https://www.france24.com/en/live-news/20250226-eu-was-born-to-screw-us-trump-says>>; S. Kiderlin, *„It’s Unlike Anything We Have Seen before”: European Union Left Reeling after Trump’s First 100 Days*, „CNBC” [online], 29 IV 2025 [dostęp: 29 IV 2025]: <<https://www.cnn.com/2025/04/29/european-union-left-reeling-after-donald-trumps-first-100-days.html>>; Cs. Körömi, *Majority of Europeans See Trump as an Enemy, Survey Shows*, „Politico” [online], 20 III 2025 [dostęp: 29 IV 2025]: <<https://www.politico.eu/article/half-europeans-see-donald-trump-as-enemy/>>.
 - 4 C. Nicholls, S. Tanno, E. Brennan, *Musk Urges Germans to Vote for AfD in Latest Involvement in European Politics*, „CNN” [online], 9 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.cnn.com/2025/01/09/world/musk-livestream-afd-weidel-germany-intl>>.
 - 5 J. Szymczak, *Gawkowski zapowiada podatek cyfrowy. Ambasador USA wygraża, Ministerstwo Finansów niechętnie*, „OKO Press” [online], 11 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://oko.press/podatek-cyfrowy-gawkowski-usa-bigtech>>; *Kandydat na ambasadora w Polsce zagroził odwetem Trumpa ws. podatku cyfrowego*, „Polska Agencja Prasowa. Biznes” [online], 10 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://biznes.pap.pl/wiadomosci/gry-i-technologie/kandydat-na-ambasadora-w-polsce-zagrozil-odwetem-trumpa-ws-podatku>>.

Dla współczesnych stosunków międzynarodowych charakterystyczna jest gwałtowna transformacja, przynajmniej od pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 r. Agresja ta wywołała kryzys zaufania do Moskwy⁶ ze względu na otwarte pogwałcenie suwerenności innego państwa. Zachwiała fundamentami nawet tak stabilnego i odpornego, zdawałoby się, na wstrząsy międzynarodowe regionu jak Arktyka. Opowiedzenie się przez tzw. arktyczną siódemkę po stronie suwerenności Ukrainy, także w obawie przed przyszłą polityką Kremla na Dalekiej Północy, doprowadziło do izolowania Rosji w regionie. Odbiło się to negatywnie na jej inwestycjach i interesach na tym obszarze⁷ i skłoniło ją do odchodzenia od zasad systemu arktycznego⁸. W tej sytuacji Kanada i państwa skandynawskie skłonne były uznać opowiadające się za suwerennością Ukrainy i dysponujące potencjałem do balansowania Rosji Stany Zjednoczone⁹ za gwa-

- 6 *Finnish PM Says Trust in Russia Lost for „Generations” during Kyiv Trip*, „France 24” [online], 26 V 2022 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://www.france24.com/en/live-news/20220526-finnish-pm-says-trust-in-russia-lost-for-generations-during-kyiv-trip>>; *Finland Says Trust in Russia Lost for „Generations” over Ukraine War*, „NDTV” [online], 10 I 2023 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://www.ndtv.com/world-news/finland-says-trust-in-russia-lost-for-generations-over-ukraine-war-3013276>>.
- 7 A. Staalesen, *Waging Energy War, Gazprom Saw Production Slump 20 Percent*, „The Barents Observer” [online], 2 I 2023 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://thebarentsobserver.com/en/industry-and-energy/2023/01/raging-energy-war-gazprom-saw-production-slump-20-percent>>; Ts. Paraskova, *Russia’s Oil and Gas Revenues Dropped by 18% in February*, „Oil Price” [online], 5 III 2025 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Russias-Oil-and-Gas-Revenues-Dropped-by-18-in-February.html>>; *Gazprom Postpones Arctic Gas Exploration Projects after Record Loss*, „The Moscow Times” [online], 4 IX 2024 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.themoscowtimes.com/2024/09/04/gazprom-postpones-arctic-gas-exploration-projects-after-record-loss-a86260>>; K. Yokogawa, *Russia Lacks the Financial Resources to Improve Living Standards in the Arctic: A Case of the Sakha Republic*, „Polar Science” 2024, vol. 41, art. 101051 <<https://doi.org/10.1016/j.polar.2024.101051>> [dostęp: 16 II 2025].
- 8 P. P. Damski, *Przypadki Alaski i Svalbardu jako przykład odchodzenia Federacji Rosyjskiej od konceptu „szczególności Arktyki” po 24 lutego 2022 roku*, „Przegląd Zachodni” 2023, t. 386, nr 12, s. 171–191: <<https://doi.org/10.60972/PZ.2023.12.171>> [dostęp: 16 II 2025].
- 9 USA pozostają największą gospodarką oraz państwem o największym potencjale militarnym na świecie z rozległymi wpływami politycznymi, które w tym przypadku oznaczają także dominującą rolę w NATO, do którego należą wszystkie państwa Arktyki za wyjątkiem Rosji.

ranta suwerenności państw w Arktyce i stabilności systemu arktycznego¹⁰. Gdyby zerwanie z zasadą ciągłości w polityce zagranicznej Trumpa dotyczyło Dalekiej Północy, region ten mógłby utracić szansę na utrzymanie stabilności i poszanowania zasady suwerenności, którą po 2022 r. zdawało się dawać rozszerzenie NATO o Finlandię i Szwecję.

Niniejszy artykuł ma charakter analityczny, a jego celem jest zweryfikowanie, czy USA naruszają reguły systemu arktycznego przez podważanie zasady suwerenności. Problematyka ta była szeroko komentowana w mediach międzynarodowych oraz przez polityków zainteresowanych państw. Ze względu na swoją aktualność nie doczekała się jeszcze analiz naukowych, a prezentowany tekst jest jedną z pierwszych prób zmierzenia się z tym tematem.

Za Thomasem J. Bierstekerem i Cynthią Weber przyjmuję, że suwerenność to społeczny konstrukt, a „współczesny system międzynarodowy nie jest oparty o jakąś bezterminową suwerenność, ale o wytwór normatywnego konceptu łączącego władzę, terytorium, populację (społeczeństwo, naród) i uznanie w wyjątkowy sposób w konkretnym miejscu (państwo)”¹¹.

Podważanie suwerenności rozumiem jako kwestionowanie prawa uznanego na arenie międzynarodowej państwa do kontrolowania określonego terytorium i jego władzy zwierzchniej nad zamieszkującą je ludnością. Nie musi ono przy tym przybierać formy radykalnej, tj. interwencji zbrojnej, a może być wyrażane tylko werbalnie. Za takowe uważam kwestionowanie przez państwo trzecie prawa do istnienia innego państwa lub instrumentalne traktowanie zasady samostanowienia narodów w celu osiągnięcia korzyści terytorialnych¹². Za oficjalne podważanie suwe-

10 Manifestacją tego stanowiska było nie tylko potępienie Rosji, ale także zebranie się pod przewodnictwem USA i ogłoszenie wspólnego stanowiska w Anchorage na Alasce. Y. Rosen, *Arctic Leaders Gathered in Anchorage Ponder a Path Forward without Russia*, „Arctic Today” [online], 14 IV 2022 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.arctictoday.com/arctic-leaders-gathered-in-anchorage-ponder-a-path-forward-without-russia/>>.

11 T. J. Biersteker, C. Weber, *The Social Construction of State Sovereignty*, [w:], *State Sovereignty as Social Construct*, ed. T. J. Biersteker, C. Weber, Cambridge University Press, Cambridge 1996, s. 1–3. Zob. także: J. Moses, *Sovereignty and Responsibility. Power, Norms and Intervention in International Relations*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2014, s. 41.

12 W prawie międzynarodowym istnieje spór, czy ważniejsza jest suwerenność państwa, czy zasada samostanowienia. Opowiadanie się po stronie samostanowienia

renności państwa w sposób werbalny uznają zaś wyłącznie taką sytuację, w której dochodzi do komunikowania stanowiska drogą kanałów oficjalnych (w publicznych wypowiedziach głowy państwa lub szefa rządu oraz ich podwładnych, np. urzędników odpowiedzialnych za prowadzenie polityki zagranicznej, ambasadorów, rzeczników rządu etc.) lub kanałów formalnie niebędących częścią instrumentarium państwa, ale uznawanych za oficjalne przez rząd. Z tego powodu przeanalizowałem wypowiedzi prezydenta Donalda Trumpa, sekretarza stanu Marca Rubio, rzeczniczki prasowej Białego Domu Karoline Leavitt oraz amerykańskich dyplomatów w Ottawie i Kopenhadze. Ponieważ Leavitt powołuje się na wypowiedzi Trumpa na platformie „Truth Social”, wskazując na ich wiarygodność, traktuję jej słowa jako oficjalne stanowisko amerykańskiego rządu¹³.

Za państwo suwerenne uważam takie, które jest członkiem ONZ, ze względu na treść art. 2, p. 1 *Karty Narodów Zjednoczonych*, który wskazuje, że „[o]rganizacja opiera się na zasadzie suwerennej równości wszystkich swych członków”¹⁴.

Pomimo analitycznej formuły tekst uwzględnia założenia konstrukttywizmu oraz angielskiej szkoły teorii stosunków międzynarodowych. Konkretnie chodzi tu o przekonanie, że system międzynarodowy oparty jest o określone wartości. Pozostając z nimi w sprzężeniu zwrotnym, zarówno wynika on z kultury uczestników stosunków międzynarodowych, jak i ją kreuje. Stąd też wypływa wniosek, że publiczne deklaracje i sposób, w jaki są komunikowane, ma znaczenie dla funkcjonowania systemu międzynarodowego. Jeżeli zatem oficjalne stanowiska rządu kwestionują system,

z zasady podważa suwerenność państwa, które zamieszkiwane jest przez określoną mniejszość domagającą się niepodległości. Możemy jednak przyjąć, że państwo trzecie może występować w roli mediatora lub arbitra i że zależy mu na rozwiązaniu sporu bez osiągania korzyści terytorialnych. Przykładem jest fakt, że żadne z państw popierających niepodległość Kosowa nie uzyskało z tego tytułu korzyści terytorialnej. W tekście chodzi o sytuację, gdy posługiwanie się zasadą samostanowienia jest pretekstem do osiągnięcia partykularnych korzyści, jak w przypadku obwodów donieckiego i ługańskiego w polityce Rosji.

13 *White House Says Canada Would „Benefit Greatly” from Becoming 51st State*, „NBC News” [online], 11 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.nbcnews.com/video/white-house-says-canada-would-benefit-greatly-from-becoming-51st-state-234102341904>>.

14 *Karta Narodów Zjednoczonych*, Dz.U. 1947, nr 23, poz. 90, art. 2, p. 1: <isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19470230090> [dostęp: 30 V 2025].

którego integralną częścią jest suwerenność jego członków, to podważają tym samym normy i zasady tego systemu, a w rezultacie sam system¹⁵.

Przyjęte założenia wstępne pozwalają mi sformułować następujące hipotezy:

H: USA kwestionują suwerenność Kanady oraz Danii i Grenlandii w Arktyce.

H(a): Ponieważ USA kwestionują suwerenność Kanady oraz Danii i Grenlandii w Arktyce, postępują w sprzeczności z systemem arktycznym.

H(b): Ponieważ USA kwestionują suwerenność Kanady oraz Danii i Grenlandii w Arktyce, postępują sprzecznie z prawem międzynarodowym.

W celu zweryfikowania powyższych hipotez odpowiem na następujące pytania: 1. Czy w wypowiedziach prezydenta USA i podległych mu urzędników możemy wskazać opinie kwestionujące suwerenność Kanady oraz Danii i Grenlandii? 2. Jeżeli tak, to co świadczy o kwestionowaniu suwerenności tych podmiotów? 3. Z jaką częstotliwością pojawiały się podobne wypowiedzi? 4. Co wskazuje na ich sprzeczność z zasadami systemu arktycznego oraz prawem międzynarodowym?

Odpowiedzi na powyższe pytania poszukiwałem w źródłach prezentujących oficjalne stanowisko amerykańskiej administracji, tj. w mediach tradycyjnych i społecznościowych¹⁶.

Suwerenność w Arktyce

Suwerenność państw arktycznych na Dalekiej Północy nie wynika z żadnego wiążącego prawnie dokumentu, który odnosiłby się do tego regionu. W większości przypadków albo jest to konwencja uznawania przez poszczególne państwa suwerenności pozostałych państw na danym terytorium, albo wynika z międzynarodowych umów regulujących konkretny przypadek, np. sytuację Norwegii w Svalbardzie¹⁷. Konieczne jest zatem

15 Terminy *system* i *reżim* stosowane są w niniejszym tekście wymiennie.

16 Okazjonalnie wykorzystane artykuły z mediów grenlandzkich przetłumaczone zostały z wykorzystaniem narzędzia Deep L.

17 *Treaty between Norway, The United States of America, Denmark, France, Italy, Japan, the Netherlands, Great Britain and Ireland and the British Overseas Dominions and Sweden Concerning Spitsbergen*, Paris, 9 II 1920: <http://library.arcticportal.org/1909/1/The_Svalbard_Treaty_9ssFy.pdf> [dostęp: 28 III 2023].

odwołanie się do dokumentów o zasięgu globalnym, jak wspomniana już *Karta Narodów Zjednoczonych* czy *Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza* (UNCLOS). Prawo morza reguluje suwerenność poszczególnych państw na wodach terytorialnych i w wyłącznych strefach ekonomicznych (EEZ) oraz zasady rozszerzania tych ostatnich¹⁸.

Należy jednakowoż wskazać, że funkcjonowanie systemu arktycznego wynika z norm i zasad przyjętych w *Deklaracji ottawskiej* z 1996 r. Nie sformułowano w niej wprost zasady suwerenności, niemniej wynika ona pośrednio z zapisów o „pragnieniu zapewnienia środków do promowania wspólnych przedsięwzięć w sprawach Arktyki wymagających kołobiegunowej współpracy oraz zapewnienia pełnych konsultacji i pełnego zaangażowania ludności rdzennej i ich społeczności, jak również innych mieszkańców Arktyki w takich przedsięwzięciach”¹⁹. W 2011 r. w *Deklaracji nuukijskiej* państwa arktyczne podkreśliły „uznanie znaczenia pokoju, stabilności i konstruktywnej współpracy w Arktyce”²⁰. Żaden z tych zapisów nie jest możliwy do realizacji w obliczu kwestionowania suwerenności państw sygnatariuszy.

Do 2022 r. wszystkie państwa arktyczne uznawały wspomniane wyżej prawa, zasady i normy²¹. Jeżeli występowały jakieś rozbieżności, np. dotyczące tego, czy Norwegia ma prawo do wyznaczenia EEZ wokół Svalbardu, to sprawa podlegała dyskusji z wykorzystaniem argumentów prawnych. Podobnie rzecz się miała w przypadku roszczeń Rosji wobec Grzbietu

18 J. Symonides, *Konwencja Narodów Zjednoczonych o Prawie Morza – W 30 lat od jej przyjęcia*, „Prawo Morskie” 2012, t. 28, s. 7–32.

19 *Declaration of the Establishment of the Arctic Council*, Arctic Council, Ottawa, 19 IX 1996: <https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/85/EDOCS-1752-v2-ACMMCAOO_Ottawa_1996_Founding_Declaration.PDF?sequence=5&isAllowed=y> [dostęp: 16 VII 2025].

20 *Nuuk Declaration. On the Occasion of the Seventh Ministerial Meeting of the Arctic Council*, Arctic Council, Nuuk, 12 V 2011: <https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/92/07_nuuk_declaration_2011_signed.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [dostęp: 16 VII 2025].

21 USA nie przyjęły ostatecznie UNCLOS, jednak w wielu przypadkach się na nią powoływały. J. Symonides, *Problemy i kontrowersje dotyczące implementacji interpretacji konwencji o prawie morza w kwestiach wolności żeglugł w Arktyce*, „Prawo Morskie” 2013, t. 29, s. 153–176; tenże, *Konwencja...*

Łomonosowa²². Roszczenia do szelfu kontynentalnego wysuwała zresztą nie tylko Moskwa. Rozstrzyganie tych kwestii odbywało się jednak w oparciu o UNCLOS i nie dochodziło do poważniejszych tarć. Reżimowi arktycznemu nie zaszkodziły ani remilitaryzacja Syberii, ani zajęcie Krymu. Heather Exner-Pirot nieco przesadnie stwierdziła nawet, że wobec tych wyzwań stał się on jeszcze mocniejszy²³.

W 2022 r. Rosja posłużyła się jednak manipulacjami prawnymi do kwestionowania norweskiej suwerenności na Svalbardzie oraz amerykańskiej na Alasce (choć ciężar tej drugiej supozycji był mniejszy)²⁴. Pozostałe państwa Dalekiej Północy, w tym USA, nie podejmowały podobnych prób, a Kanada i Dania rozwiązały nawet trwający od dekad spór o wyspę Hans²⁵.

Bilans polityki USA i wpływ wojny w Ukrainie

Przez lata Stany Zjednoczone określane były jako *reluctant Arctic power*, gdyż pomimo partycypacji w stosunkach międzynarodowych na Dalekiej Północy i członkostwa w Radzie Arktycznej angażowały się w sprawy regionu połowicznie²⁶. Stopniowo zmieniał się to jednak w czasie

22 A. Østhagen, C. H. Schofield, *The Arctic Ocean: Boundaries and Disputes*, „The Arctic Yearbook” 2021, s. 1–17.

23 Tutaj warto zaznaczyć, że państwa regionu, zwłaszcza skandynawskie, gotowe były uznać remilitaryzację Syberii za działanie na wewnętrzny użytek Rosji, aby zachować izolację Arktyki. P. P. Damski, *Ewolucja koncepcji „szczegółowości Arktyki” w kontekście wpływu wojny rosyjsko-ukraińskiej na sytuację międzynarodową na Dalekiej Północy (luty–grudzień 2022)*, [w:] *Formy mocarstwowości we współczesnym świecie – studium przypadków*, red. M. Marczuk-Karbownik, K. Żakowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2023, s. 135–164.

24 Tenże, *Przypadki...*

25 P. Beaumont, *Canada and Denmark End Decades-Long Dispute over Barren Rock in Arctic*, „The Guardian” [online], 14 VI 2022 [dostęp: 15 V 2025]: <<https://www.theguardian.com/world/2022/jun/14/canada-denmark-end-decades-long-dispute-barren-rock-arctic-hans-island>>; E. L. Enyew, A. Tsiouvalas, *The Legal Implications of the 2022 Canada-Denmark/Greenland Agreement on Hans Island (Tartupaluk) for the Inuit Peoples of Greenland and Nunavut*, „The Arctic Institute” [online], 24 I 2023 [dostęp: 15 V 2025]: <<https://www.thearcticinstitute.org/legal-implications-2022-canada-denmark-greenland-agreement-hans-island-tartupaluk-inuit-peoples-greenland-nunavut/>>.

26 G. Soroka, *A Reluctant Arctic Power no More? The United States' Evolving Engagement with the High North*, [w:] *Arctic Fever*, ed. A. Likhacheva, Springer Nature, Singapore 2022, s. 193–240: <https://doi.org/10.1007/978-981-16-9616-9_9> [dostęp: 16 II 2025].

prezydentury Baracka Obamy. W 2013 r. opracowano pierwszą amerykańską strategię arktyczną, będącą głównym wyznacznikiem polityki Waszyngtonu w omawianym regionie. Wyłożone tam cele były zgodne z zasadami przyświecającymi regionalnemu reżimowi, a jednocześnie niewiele miejsca poświęcały zagrożeniom militarnym. Aneksja Krymu zmusiła jednak USA do korekty polityki, czego przykładem była reaktywacja amerykańskiej bazy wojskowej w islandzkim Keflavíku²⁷.

Pierwsza administracja Trumpa nie wypracowała ogólnej strategii wobec regionu. Rolę dokumentu nadrzędnego przejęła więc strategia arktyczna opracowana przez Departament Obrony. Położono w niej nacisk na równowagę sił w Arktyce i przestrzeganie prawa, a Rosję i Chiny wskazano jako zagrożenie dla amerykańskich interesów²⁸. Jednocześnie Waszyngton był niechętny prowadzeniu polityki multilateralnej, sugerując, że jest ona narzędziem państw autorytarnych²⁹. Prezydent Trump wspominał także o możliwości zakupu Grenlandii³⁰, a Kanadę zmuszono do renegotjacji porozumienia o wolnym handlu³¹. Wydana została wreszcie zgoda na odwierty w alaskańskim rezerwacie przyrody³².

27 B. Enge, A. F. Finne, *Waking up the Keflavik Air Base; US Navy Returns after 10 Years of Absence*, „High North News” [online], 23 II 2016 [dostęp: 20 IV 2016]: <<https://www.highnorthnews.com/en/waking-keflavik-air-base-us-navy-returns-after-10-years-absence>>.

28 *Department of Defense Arctic Strategy*, Office of the Under Secretary of Defense, June 2019: <<https://media.defense.gov/2019/Jun/06/2002141657/-1/-1/1/2019-DOD-ARCTIC-STRATEGY.PDF>> [dostęp: 28 III 2023].

29 *National Security Strategy of the United States of America*, The White House, Washington, December 2017, s. 40: <<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>> [dostęp: 28 III 2023].

30 M. S. Sorensen, „Greenland Is Not for Sale”: Trump’s Talk of a Purchase Draws Derision, „The New York Times” [online], 16 VIII 2019 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.nytimes.com/2019/08/16/world/europe/trump-greenland.html>>.

31 A. Chatzky, J. McBride, M. A. Sergie, *NAFTA and the USMCA: Weighing the Impact of North American Trade*, „Council for Foreign Relations” [online], 1 VII 2020 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.cfr.org/backgrounder/naftas-economic-impact>>.

32 N. Groom, *Trump Administration Finalizes Oil Drilling Plan in Alaska Wildlife Refuge*, „Reuters” [online], 17 VIII 2020 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.reuters.com/article/business/trump-administration-finalizes-oil-drilling-plan-in-alaska-wildlife-refuge-idUSKCN25D1JL/>>.

Administracja Joe Bidena prezentowała niejasne stanowisko wobec niektórych decyzji Trumpa, np. co do odwiertów na Alasce³³. W większości jednak godziła politykę dwóch poprzednich rządów, zarówno odwołując się do multilateralizmu, jak i akcentując zagrożenie ze strony Rosji i Chin³⁴. Najważniejszym punktem odniesienia dla USA była wojna w Ukrainie. Utrata wiarygodności przez Rosję spowodowała, że państwa skandynawskie, Kanada i Stany Zjednoczone wydały w Anchorage wspólną deklarację potępiającą rosyjskie działania³⁵ i zawiesiły współpracę z tym państwem w Radzie Arktycznej³⁶. Faktycznie prace forum zostały zawieszone do czerwca 2022 r.³⁷ Przystąpienie Finlandii i Szwecji do NATO³⁸ oraz

- 33 Z jednej strony powstrzymywano odwierty w National Wildlife Refuge, by następnie zgodzić się na takie działania w ramach Willow Project. *Alaska Sues Biden Administration over Oil and Gas Drilling Leases in Arctic Refuge*, „The Guardian” [online], 8 I 2025 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.theguardian.com/us-news/2025/jan/08/alaska-biden-oil-drilling-lawsuit>>; R. Frazin, *Biden Moves Ahead with Drilling in Wildlife Refuge but Minimizes Acreage*, „The Hill” [online], 9 XII 2024 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://thehill.com/policy/energy-environment/5029904-biden-administration-alaska-wildlife-refuge-oil-gas-lease/>>; A. Nawaz, C. Norris, *Controversial Oil Drilling Project in Alaska Approved by Biden Administration*, „PBS News” [online], 13 III 2023 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.pbs.org/newshour/show/controversial-oil-drilling-project-in-alaska-approved-by-biden-administration>>; C. Davenport, H. Fountain, L. Friedman, *Biden Suspends Drilling Leases in Arctic National Wildlife Refuge*, „The New York Times” [online], 1 VI 2021 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.nytimes.com/2021/06/01/climate/biden-drilling-arctic-national-wildlife-refuge.html>>.
- 34 *National Strategy for the Arctic Region*, The White House, Washington, October 2022: <<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/National-Strategy-for-the-Arctic-Region.pdf>> [dostęp: 11 III 2025].
- 35 Y. Rosen, *Arctic...*
- 36 A. Edvardsen, *Arctic Council Paused: The Search for a Future for Arctic Cooperation Continues*, „High North News” [online], 27 IV 2022 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://www.highnorthnews.com/en/arctic-council-paused-search-future-arctic-cooperation-continues>>.
- 37 T. Jonassen, *The Arctic Council: The Arctic 7 Resume Limited Work without Russia*, „High North News” [online], 8 VI 2022 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://www.highnorthnews.com/en/arctic-council-arctic-7-resume-limited-work-without-russia>>.
- 38 *Sweden Officially Joins NATO*, „North Atlantic Treaty Organization” [online], 6 III 2024 [dostęp: 30 V 2025]: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_223446.htm>; *Finland Joins NATO as 31st Ally*, „North Atlantic Treaty Organization” [online], 4 IV 2023 [dostęp: 30 V 2025]: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_213448.htm>.

zacieśnienie współpracy skandynawskiej w ramach NORDEF³⁹ postawiło Rosję w obliczu natoizacji Arktyki, tj. zjednoczenia regionu przeciwko niej. Tym samym, występując w obronie ukraińskiej suwerenności, Stany Zjednoczone uzyskiwały większy niż kiedykolwiek wcześniej po zimnej wojnie wpływ na politykę bezpieczeństwa na Dalekiej Północy i przekonały swych sojuszników, że nie można jej realizować w oderwaniu od globalnej sytuacji międzynarodowej⁴⁰.

Warto tu zwrócić uwagę na amerykański stosunek do kwestii suwerenności w ramach systemu arktycznego, określony w dokumentach strategicznych dla regionu. Spośród rozlicznych terminów, które pośrednio i bezpośrednio odnoszą się do suwerenności, za najważniejsze uznałem *pokojuwe współlistnienie i współpracę, suwerenność państw w Arktyce oraz suwerenność USA*. Liczbę wystąpień tych sformułowań oraz ich ekwiwalentów prezentuje tabela 1⁴¹.

USA *de facto* uznawały więc zasadę suwerenności państw w regionie, choć w Waszyngtonie uznano za stosowne coraz mocniejsze podkreślanie własnej. Głębsza, jakościowa analiza tekstów pokazuje jednak, że szło to w parze z coraz silniejszym opowiadaniem się za przestrzeganiem zasad systemu arktycznego⁴². Co znamienne, to pierwsza administracja Trumpa

39 A. Edvardsen, *Nordic Defense Cooperation: New Cap of the North Agreement*, „High North News” [online], 23 XI 2022 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://www.highnorthnews.com/en/nordic-defense-cooperation-new-cap-north-agreement>>.

40 W tym miejscu należy odnotować zwiększanie się amerykańskiego zainteresowania Arktyką przed 2022 r. w związku z rosnącym znaczeniem regionu w polityce innych państw, także pozaarktycznych. USA nie udało się uzyskać do tego czasu jednoznacznego poparcia pozostałych państw Dalekiej Północy przeciw Rosji, m.in. ze względu na izolowanie regionu oraz stosowanie przez Norwegię i *de facto* inne państwa nordyckie polityki *High North, low tension*. B. O. Knutsen, E. Pettersen, *War in Europe, but Still Low Tension in the High North? An Analysis of Norwegian Mitigation Strategies*, „Arctic Review on Law and Politics” 2022, vol. 15, s. 25–46; A. Østhagen, *Norway's Arctic Policy: Still High North, Low Tension?*, „The Polar Journal” 2021, vol. 11, No. 1, s. 75–94.

41 Przeanalizowałem jedynie dokumenty nadrzędne, jako że dokumenty poszczególnych departamentów muszą być zgodne ze strategią regionalną. Wyjątek stanowi strategia arktyczna z 2019 r., gdyż wobec nieopublikowania przez pierwszą administrację Trumpa strategii narodowej dla Dalekiej Północy stała się dokumentem nadrzędnym dla pozostałych materiałów resortowych.

42 P. P. Damski, *Solidarism, Pluralism or Something Else? Arctic System in the United States Arctic Strategies, 2013–2022 in the Light of the English School*, „Polish Political Science Review” 2025, t. 13, nr 2, s. 38–51.

tak mocno podkreśliła potrzebę poszanowania suwerenności narodowej w Arktyce⁴³.

Tabela 1. Odwołania do poszanowania zasady suwerenności państw w Arktyce w zestawieniu z suwerennością USA w amerykańskich dokumentach strategicznych dotyczących Arktyki (2013–2024)

Termin	Liczba odwołań w dokumentach		
	<i>National Strategy for the Arctic Region</i> (2013)	<i>Department of Defense Arctic Strategy</i> (2019)	<i>National Strategy for the Arctic Region</i> (2022)
<i>pokoju i współistnienie i współpraca</i>	8	1	5
<i>suwerenność USA</i>	2	3	4
<i>suwerenność państw regionu</i>	0	4	0

Źródło: oprac. własne na podstawie przywołanych dokumentów

Tradycje roszczeń USA w Arktyce

Stany Zjednoczone zdradzały w przeszłości chęć ekspansji w Arktyce. Przy okazji zakupu Alaski w 1867 r. zastanawiały się nad podobną transakcją dotyczącą Grenlandii. Ostatnia oferta przedstawiona została w 1955 r., ale budowa bazy w Thule oraz ustalenie z Danią zasad jej użytkowania wystarczająco zaspokajały amerykańskie interesy⁴⁴.

Waszyngton wysuwał też roszczenia terytorialne wobec Kanady. Pomysł anektowania tego obszaru pojawił się w okresie rewolucji amerykańskiej, a następnie był jednym z powodów wybuchu wojny w 1812 r. Temat wracał

43 *Department of Defense...* Spośród zasad systemu arktycznego USA nie uznawały jedynie tej o izolowaniu sporów od napięć międzynarodowych, uważając, że służy to Rosji. Znamienne, że osobna strategia bezpieczeństwa dla Arktyki pozostawała wciąż w zgodzie z narodową strategią bezpieczeństwa USA. Tymczasem np. strategia arktyczna Rosji była odrębna od strategii narodowej, co miało podkreślać chęć izolowania regionu przez to państwo. Zob.: P. P. Damski, *Solidarism...*; G. Soroka, *A Reluctant..., passim*.

44 Zob. Sh.D. Grant, *Polar Imperative: A History of Arctic Sovereignty in North America*, Douglas & McIntyre, 2011.

w różnych formach przez cały XIX w., a zamknęło go dopiero uzyskanie przez Kanadę pełnej niepodległości i bliższe związanie się z USA⁴⁵.

Dru ga administracja Trumpa wobec Rosji a problem suwerenności

Chociaż w przeszłości Stanom Zjednoczonym zdarzało się naruszać zasadę suwerenności państw, to jednak starały się budować swój wizerunek jako obrońcy demokracji⁴⁶. Był to istotny element zasady ciągłości w amerykańskiej polityce zagranicznej⁴⁷. Pomimo pewnych zmian, zwłaszcza retorycznych, charakteryzował też pierwszą kadencję Trumpa. W drugiej kadencji podobnie jak jego poprzednicy rozpoczął swoją aktywność międzynarodową od resetu z Rosją⁴⁸. Szybko jednak zaczęto postrzegać działania prezydenta jako radykalne⁴⁹. Zerwanie ciągłości w polityce zagranicznej przejawiało się w inicjowaniu konfliktów z sojusznikami, a możliwa zmiana stosunku do suwerenności – w wywieraniu na Ukrainę presji, by podjęła rozmowy z Rosją⁵⁰ czy zawarła z USA umowę surowcową, którą część

45 Zob. J. H. Thompson, S. J. Randall, *Canada and the United States. Ambivalent Allies*, University of Georgia Press, Athens–London 2010.

46 M. E. O'Hanlon, K. Dunn Tenpas, *What Does America's Foreign and Military Policy Have to Do with Democracy?*, „Brookings” [online], 22 V 2025 [dostęp: 30 V 2025]: <<https://www.brookings.edu/articles/what-does-americas-foreign-and-military-policy-have-to-do-with-democracy/>>.

47 Zob. M. Hill, S. Hurst, *The Trump Presidency: Continuity and Change in US Foreign Policy*, „Global Affairs” 2020, vol. 6, issue 1, s. 1–3: <<https://doi.org/10.1080/23340460.2020.1726788>> [dostęp: 16 II 2025].

48 Termin ten zwyczajowo kojarzony jest z administracją Obamy, jednak o poprawę stosunków z Rosją zabiegali Bill Clinton (pakt stanowiący NATO–Rosja), George Walker Bush (przed pomysłem budowy tarczy antyrakietowej), Barack Obama (w okresie szefowania Departamentowi Stanu przez Hillary Clinton), a następnie Donald Trump i Joe Biden na początku swojej kadencji.

49 K. Spencer, *Is Trump's Russia Reset Overshadowing the Ukraine Peace Process?*, „Atlantic Council” [online], 6 III 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/is-trumps-russia-reset-overshadowing-the-ukraine-peace-process/>>.

50 S. Collinson, *The Ukraine Minerals Deal Is a Perfect Metaphor for Trump's Foreign Policy*, „CNN” [online], 21 II 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://www.cnn.com/2025/02/21/politics/trump-ukraine-mineral-deal-analysis/index.html>>; *Trump Says US Has „Just about” Ended Pause on Ukraine Intel Sharing*, „Reuters” [online], 10 III 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://www.reuters.com/world/us/trump-says-he-expects-good-results-ukraine-talks-2025-03-09/>>.

komentatorów uznawała za półkolonialną⁵¹. Generalnie polityka Trumpa na tym kierunku interpretowana była jako prokremlowska i sprzyjająca rosyjskiej koncepcji ustanowienia koncertu mocarstw⁵².

Zarzuty te nie świadczą jednak o rzeczywistym podważaniu przez USA zasady i prawa państw do suwerenności. Posługiwanie się retoryką nacisku w ramach koncepcji *peace through strenght* może przywołać na myśl imperialną politykę grubej pałki Theodore'a Roosevelta⁵³. Metafory tego typu są jednakowoż kłopotliwe, gdyż cechują je ahistoryzm i prezentyzm. Negatywne opinie komentatorów mogą wynikać z osobistej niechęci do Donalda Trumpa lub do idei ukraińskich ustępstw terytorialnych, która może być utożsamiana z jego polityką. Część z nich wskazuje wreszcie na pewne podobieństwa w zarządzaniu polityką zagraniczną podczas pierwszej i drugiej kadencji⁵⁴, co oznaczałoby, że mamy do czynienia nie

51 S. M. Walt, *Trump's Concert of Kingpins Won't Work*, „Foreign Policy” [online], 12 III 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://foreignpolicy.com/2025/03/03/trumps-concert-of-kingpins-wont-work/>>; L. Vinjamuri i in., *The World Upended: Trump's First 50 Days in Power*, „Chatham House” [online], 10 III 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://www.chathamhouse.org/publications/the-world-today/2025-03/world-upended-trumps-first-50-days-power>>.

52 D. Gauke, *The Strange Rise of the Pro-Russia Right*, „New Statesman” [online], 4 III 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://www.newstatesman.com/international-politics/2025/03/strange-rise-of-pro-russia-right-trump-vance>>; С. Лавров, *Историческая перспектива внешней политики России*, „Россия в глобальной политике” [online], 3 III 2016 [dostęp: 22 V 2025]: <<https://globalaffairs.ru/articles/istoricheskaya-perspektiva-vneshnej-politiki-rossii/>>; S. M. Walt, *Trump's...*

53 Zob. *President Trump Is Leading with Peace through Strength*, „The White House” [online], 5 III 2025 [dostęp: 22 V 2025]: <<https://www.whitehouse.gov/articles/2025/03/president-trump-is-leading-with-peace-through-strength/>>. Por. F. W. Marks, *Velvet on Iron. The Diplomacy of Theodore Roosevelt*, University of Nebraska Press, Lincoln–London 1982.

54 Często mówi się tu o braku spójności w działaniach amerykańskiej administracji w tamtym czasie. R. Deyermund, *The Trump Presidency, Russia and Ukraine: Explaining Incoherence*, „International Affairs” 2023, vol. 99, No. 4, s. 1595–1614: <<https://doi.org/10.1093/ia/iad120>> [dostęp: 16 II 2025]. Francis Schortgen uważa, że „jeśli administracja Trumpa opowiadała się za jakimkolwiek rodzajem wielkiego myślenia strategicznego, to wydaje się, że sprowadzało się ono do niszczenia każdego aspektu multilateralizmu, z bezdusznym lekceważeniem nieuniknionych konsekwencji i bez proponowania przekonującej alternatywy”. F. Schortgen, *U.S. Foreign Policy in the Trump Administration: The Unmooring of America's Global Leadership Role?*, [w:] *The Evolving American Presidency*, ed. M. Grossman, F. Schortgen, R. E. Matthews Jr., D. B. Cohen, Springer Nature Switzerland, 2024, s. 122.

tylę ze zmianą, ile z trudnościami wynikającymi z chaosu decyzyjnego. Nie można by było wówczas mówić o świadomym naruszaniu zasady suwerenności, a prędzej o błędach komunikacyjnych. Przyjrzyjmy się zatem amerykańskiej polityce z dala od wschodnioeuropejskiego teatru wojennego.

Suwerenność Kanady

Po zwycięstwie w wyborach Donald Trump potwierdził wyrażaną w kampanii wyborczej chęć zaostrzenia polityki celnej, m.in. wobec Kanady. Ponieważ USA są dla niej najważniejszym partnerem handlowym⁵⁵, ówczesny premier Justin Trudeau udał się na spotkanie z prezydentem elektem. Trump stwierdził na nim, że Kanada mogłaby zostać pięćdziesiątym pierwszym stanem USA, a jej premiera nazwał słowami „*governor of the Great State of Canada*”⁵⁶.

Początkowo nie traktowano tych wypowiedzi poważnie⁵⁷. W kolejnych miesiącach ich odbiór zmienił się jednak zasadniczo, ponieważ między 3 grudnia 2024 a 28 kwietnia 2025 r. Trump opublikował na platformie „Truth Social” 22 posty dotyczące Kanady. Stwierdzał w nich wprost, że powinna zostać pięćdziesiątym pierwszym stanem USA, kontynuował nazywanie Trudeau gubernatorem i sugerował, że aneksja jest już bliska. Udostępniał przy tym ilustracje prezentujące terytorium Kanady jako część Stanów Zjednoczonych (zob. il. 1 i 2)⁵⁸.

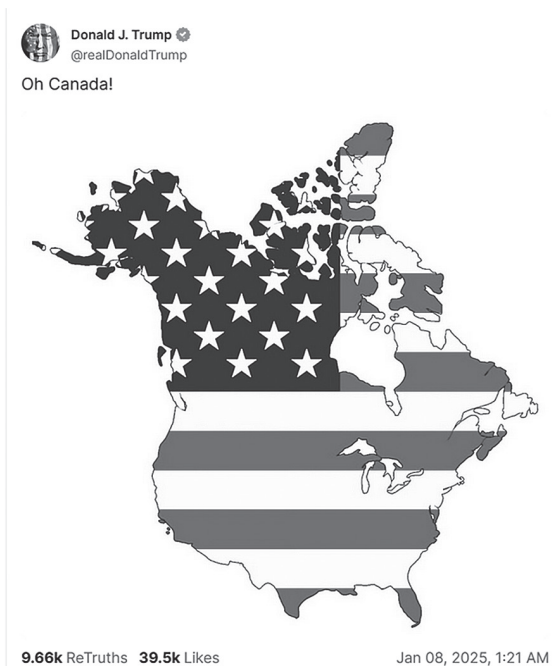
55 *Merchandise Trade: Canada's 10 Principal Trading Partners – Balance-of-Payments Basis, Seasonally Adjusted, Current Dollars*, „Statistics Canada” [online], 3 VIII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/240703/2001a-eng.htm>>.

56 *Trump Jokes Canada Could Be 51st State, with Trudeau as Governor*, „You Tube. CTV News” [online], 3 XII 2024 [dostęp: 30 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=IQyHTJl-Nc4>>. Fraza *great state of...* używana jest zwyczajowo wobec stanów USA, np. *Great State of Texas*.

57 *Trump's Quip about Canada Becoming 51st State Was a Joke, Says Minister Who Was There*, „Radio-Canada” [online], 3 XII 2024 [dostęp: 16 VII 2025]: <ici.radio-canada.ca/rci/en/news/2124093/trumps-quip-about-canada-becoming-51st-state-was-a-joke-says-minister-who-was-there>; N. Taylor-Vaisey, *Does Trump Want to Annex Canada?*, „Politico” [online], 3 XII 2024 [dostęp: 16 VII 2025]: <<https://www.politico.com/news/2024/12/03/trump-canada-51st-state-joke-00192449>>.

58 D. J. Trump, *[Oh Canada!]*, „Truth Social” [online], 3 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113591029172090604>>; tenże, *[It Was a Pleasure to Have Dinner the Other Night with Governor Justin Trudeau of the Great State of Canada]*, „Truth Social” [online], 10 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113591029172090604>>.

truthsocial.com/@realDonaldTrump/113626786987358864>; tenże, [*The Great State of Canada is Stunned as the Finance Minister Resigns, or Was Fired, from Her Position by Governor Justin Trudeau*], „Truth Social” [online], 17 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113666067546631826>>; tenże, [*No One Can Answer Why We Subsidize Canada to the Tune of Over \$100,000,000 a Year?*], „Truth Social” [online], 18 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113672861551554010>>; tenże, [*I Just Left Wayne Gretzky, „The Great One” as He is Known in Ice Hockey Circles*], „Truth Social” [online], 25 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113715216746072252>>; tenże, [*Breaking*], „Truth Social” [online], 30 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113743479364255764>>; tenże, [*Nypost.Com/2024/12/26/Us-News/*], „Truth Social” [online], 3 I 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113762723529879645>>; tenże, [*Many People in Canada Love Being the 51st State*], „Truth Social” [online], 6 I 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113782682597333035>>; tenże, [*United States*], „Truth Social” [online], 8 I 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113789893328536871>>; tenże, [*Oh Canada*], „Truth Social” [online], 8 I 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113789874318969723>>; tenże, [*The Donro Doctrine*], „Truth Social” [online], 8 I 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113794510592692386>>; tenże, [*We Pay Hundreds of Billions of Dollars to Subsidize Canada*], „Truth Social” [online], 2 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113934520197790682>>; tenże, [*Mediaite.Com/Tv/Justin-Trudeau...*], „Truth Social” [online], 9 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113973561334776943>>; tenże, [*Realclearpolitics.Com/Articles*], „Truth Social” [online], 19 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114027413104887073>>; tenże, [*I’ll Be Calling Our Great American Hockey Team...*], „Truth Social” [online], 20 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114036421460956478>>; tenże, [*Today, President Emmanuel Macron Joined Me in the Oval Office to Speak to the G7 Summit*], „Truth Social” [online], 24 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/114059930426328863>>; tenże, [*Merry Christmas to All...*], „Truth Social” [online], 25 II 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113715171941661598>>; tenże, [*Wayne Gretzky Is a Fantastic Guy!*], „Truth Social” [online], 27 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114072703621092444>>; tenże, [*Please Explain to Governor Trudeau...*], „Truth Social” [online], 4 III 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114105388432604284>>; tenże, [*For Anyone Who Is Interested, I Also Told Governor Justin Trudeau...*], „Truth Social” [online], 5 III 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/11411166145299229>>; tenże, [*Based on Ontario, Canada, Placing a 25% Tariff on „Electricity” Coming into the United State...*], „Truth Social” [online], 11 III 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/11414421763824399>>; tenże, [*Good Luck to the Great People of Canada*], „Truth Social” [online], 28 IV 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114415618596069518>>.

II. 1. Post Donalda Trumpa z 8 I 2025 r.

Źródło: D. J. Trump, [„Oh Canada!”] [...], 8 I 2025...

II. 2. Post Donalda Trumpa z 3 XII 2024 r.

Źródło: D. J. Trump, [„Oh Canada!”] [...], 3 XII 2024...

Komentarze tego typu nie ograniczały się wyłącznie do mediów społecznościowych. Podczas konferencji prasowych prezydent Trump potwierdzał, że „naprawdę myśli, iż dla Kanady byłoby lepiej, gdyby stała się pięćdziesiątym pierwszym stanem” USA⁵⁹, a sekretarz stanu Marco Rubio potwierdził, że prezydent uznaje suwerenność Kanady za sprawę do dyskusji⁶⁰. Trump wyraził wręcz wprost, że zamierza użyć siły gospodarczej, by ją anektować⁶¹, co potwierdzała rzeczniczka Białego Domu Karoline Leavitt⁶². Z retoryką tą można ponadto wiązać wspieranie przez współpracowników Trumpa kanadyjskiej Partii Konserwatywnej w wyborach parlamentarnych⁶³.

W wielu komentarzach prezydenta pojawia się informacja, że Kanadyjczykom byłoby lepiej w USA. Prezydent powoływał się przy tym na ideę samostanowienia, sugerując, jakoby Kanadyjczycy byli zwolennikami akcesji do Stanów Zjednoczonych⁶⁴. Jego wypowiedzi były jednak sprzeczne zarówno z kanadyjską opinią publiczną, jak i stanowiskiem rządu w Ottawie⁶⁵.

- 59 *President Trump: „Canada Should Become” the 51st State of the United States*, „You Tube. The Mirror” [online], 21 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <https://www.youtube.com/watch?v=oi_ajC8WdTw>.
- 60 *Rubio Defends Trump’s 51st State Rhetoric while on Canadian Soil*, „You Tube. Global News” [online], 14 III 2025 [dostęp: 28 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=DbPFoIh4nVI>>.
- 61 M. Stevis-Gridneff, *How Trump’s „51st State” Canada Talk Came to Be Seen as Deadly Serious*, „The New York Times” [online], 7 III 2025 [dostęp: 28 V 2025]: <<https://www.nytimes.com/2025/03/07/world/canada/trump-trudeau-canada-51st-state.html>>.
- 62 *Full: Karoline Leavitt White House Press Briefing*, „You Tube. Fox 5 New York” [online], 15 IV 2025 [dostęp: 16 VII 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=9SGTIMRLRkA>>.
- 63 M. Anderson, *A Rundown of Trump Allies That Have Endorsed Pierre Poilievre*, „De Smog” [online], 23 IV 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.desmog.com/2025/04/23/a-rundown-of-trump-allies-that-have-endorsed-pierre-poilievre-elon-musk-ben-shapiro/>>.
- 64 *Trump: „A Lot of People in Canada” Want to Become 51st State*, „You Tube. CTV News” [online], 22 II 2025 [dostęp: 30 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=Y-su4XarNxs>>.
- 65 Akcesji do USA stanowczo sprzeciwia się 77–80 proc. Kanadyjczyków. *Four in Ten (43%) Canadians Age 18–34 Would Vote to Be American if Citizenship and Conversion of Assets to USD Guaranteed*, „IPSOS” [online], 16 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]:

Zapoczątkowana w grudniu retoryka aneksji z czasem ulegała wyciszeniu (tabela 1), co zapewne wynika z mianowania ambasadorem USA w Ottawie podkreślającego suwerenność Kanady Pete'a Hoekstry⁶⁶.

Tabela 2. Statystyka postów o aneksji Kanady publikowanych przez Donalda Trumpa na „Truth Social” (XII 2024 – IV 2025)

Rok	Miesiąc	Liczba postów
2014	grudzień	6
2015	styczeń	5
	luty	7
	marzec	3
	kwiecień	1

Źródło: oprac. własne

Mniejsza liczba postów nie oznaczała jednak porzucenia tej narracji. Wspomniana wyżej wypowiedź Rubio pochodzi z marca, a Leavitt – z 15 kwietnia 2025 r., co wskazuje na ciągle zainteresowanie Białego Domu tym tematem.

Suwerenność Danii i Grenlandii

Wątek aneksji Grenlandii pojawił się 25 grudnia 2024 r. Do 9 marca 2025 r. prezydent opublikował na „Truth Social” 11 postów, które wskazywały na chęć przejęcia wyspy. Dwukrotnie Grenlandia wspomniana została

<<https://www.ipsos.com/en-ca/43-percent-canadians-would-vote-be-american-if-citizenship-and-conversion-assets-usd-guaranteed>>; D. Montgomery, *Binational Poll: Most Canadians and Many Americans Oppose Canada Joining the U.S.*, „You Gov” [online], 1 II 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://today.yougov.com/politics/articles/51505-most-canadians-many-americans-oppose-canada-joining-us>>. Zob. także: P. Zimonjic, *Joly Tells Marco Rubio „Canada’s Sovereignty is Not Up to Debate, Period”*, „Radio-Canada” [online], 14 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.cbc.ca/news/politics/g7-canada-joly-tells-rubio-hands-off-1.7483573>>.

- 66 D. Superville, *Trump’s Pick for Ambassador to Canada Says It’s a Sovereign State. Trump Wants It as a US State*, „Associated Press News” [online], 13 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://apnews.com/article/trump-canada-state-hoekstra-ambassador-857bb3ec7e156acf839a158dda380206>>.

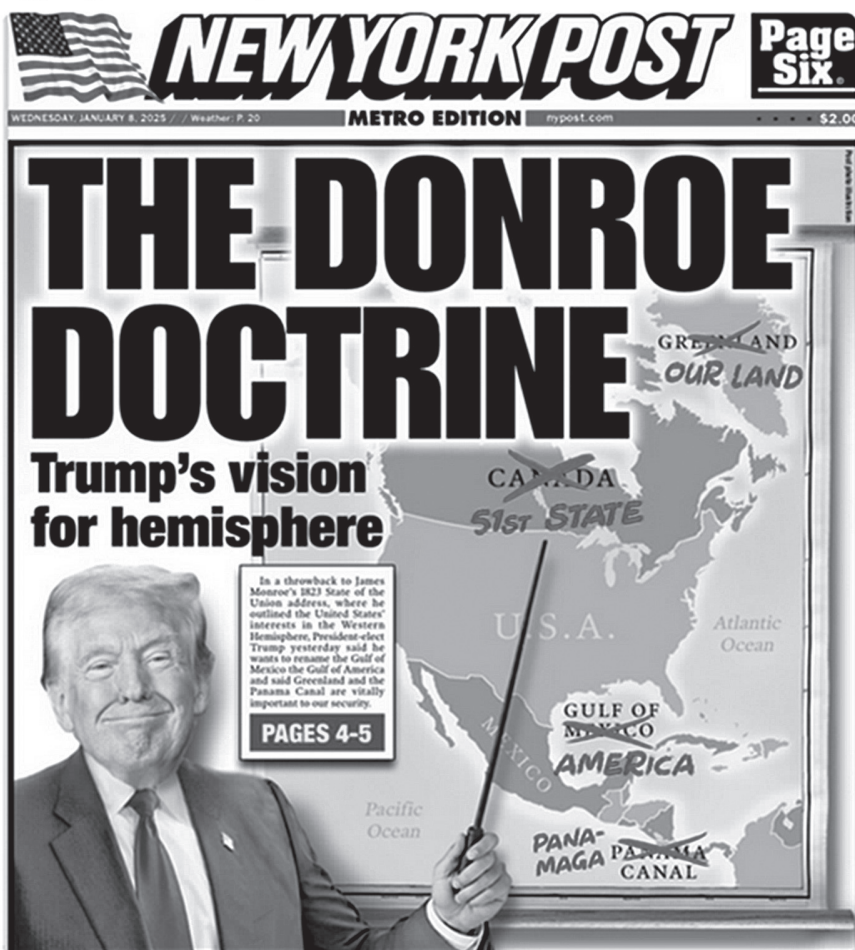
razem z Kanadą (zob. il. 3)⁶⁷. Prezydent podkreślał, że wyspa ta jest ważna dla USA z powodów strategicznych. Jednocześnie powoływał się na prawo Grenlandczyków do samostanowienia, twierdząc, że nie chcą być obywatelami Królestwa Danii⁶⁸. Narrację tę wspierał Rubio, podkreślając, że propozycja jest poważna i Grenlandczycy muszą podjąć decyzję⁶⁹, a Leavitt potwierdziła chęć pozyskania Grenlandii przez USA⁷⁰. W wypowiedziach tych podkreślano również niezdolność duńskiego państwa do wywiązywania się z zobowiązań wobec Nuuk.

67 D. J. Trump, [*The Donro...*]; tenże, [*Merry...*]; tenże, [*I Am Pleased to Announce Ken Howery as My Choice for United States Ambassador to the Kingdom of Denmark*], „Truth Social” [online], 22 XII 2024 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113698764270730405>>; tenże, [*washingtonpost.com/opinions/20*], „Truth Social” [online], 25 XII 2024 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113714238138046582>>; tenże, [*Breitbart.Com/Politics/2024/12/23/Pinkerton-Trump-Wants-to-Make-Gree*], „Truth Social” [online], 30 XII 2024 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113743487357535052>>; tenże, [*I Am Hearing that the People of Greenland Are „MAGA”*], „Truth Social” [online], 6 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113783930691285775>>; tenże, [*Don Jr. and My Reps Landing in Greenland*], „Truth Social” [online], 7 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113787844149733431>>; tenże, [*Thanks Mike!*], „Truth Social” [online], 13 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://trumpstruth.org/statuses/29079>>; tenże, [*Greenland Poll Independence from Denmark*], „Truth Social” [online], 15 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113833211367458581>>; tenże, [*Social Media Post by Eric Schmitt Featuring a Statement Attributed to President Trump*], „Truth Social” [online], 18 II 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/114027388368842540>>; tenże, [*As I Made Clear during My Joint Address to Congress, the United States Strongly Supports the People of Greenland's Right to Determine Their Own Future*], „Truth Social” [online], 9 III 2025 [dostęp: 16 VII 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114135068157531979>>.

68 Tenże, [*Greenland Poll...*].

69 Rubio om Trumps Grønland-ambitioner: Ikke en joke, „Kalaallit Nunaata Radioa” [online], 31 I 2025 [dostęp: 16 II 2025]: <<https://www.knr.gl/da/nyheder/rubio-om-trumps-groenland-ambitioner-ikke-en-joke>>; Secretary of State Marco Rubio Remarks to Press, „United States Department of State” [online], 4 IV 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.state.gov/secretary-of-state-marco-rubio-remarks-to-press-2/>>.

70 Karoline Leavitt Engages in Speed-Round of „Trump Trolling or Trump Truthing” at Press Briefing, „You Tube. Forbes Breaking News” [online], 29 IV 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=yqMwCQUo0Ko>>.

4.32k ReTruths 16.6k Likes

Jan 08, 2025, 9:00 PM

II. 3. Post Donalda Trumpa z 8 I 2025 r.

Źródło: D. J. Trump, [„The Donro Doctrine”] [...], 8 I 2025...

Prezentowana narracja ignorowała jednakowoż niechęć Grenlandczyków wobec przyłączenia się do USA⁷¹. W przemówieniu do Kongresu podsumowującym pierwsze sto dni drugiej kadencji Trump oświadczył:

⁷¹ Według badań przeprowadzonych w styczniu 2025 r. 85 proc. Grenlandczyków sprzeciwiało się przyłączeniu do USA, a 45 proc. uważało zainteresowanie Trumpa ich

Zdecydowanie popieramy wasze prawo do decydowania o własnej przyszłości. I jeśli tak zdecydujecie, powitamy was w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Potrzebujemy Grenlandii ze względu na bezpieczeństwo narodowe, a nawet bezpieczeństwo międzynarodowe. [...] I wydaje mi się, że ją dostaniemy. W ten lub inny sposób dostaniemy ją⁷².

Prezydent przyznawał jednak, że nie może zagwarantować pozyskania Grenlandii bez użycia siły⁷³.

28 marca 2025 r. wyspę odwiedził wiceprezydent James David Vance. Autonomiczny rząd Grenlandii nie wysłał jednak na powitanie go żadnych przedstawicieli, a w Nuuk zaplanowano antyamerykańskie protesty. Vance ograniczył się więc do odwiedzin w amerykańskiej bazie Pituffik (dawniej: Thule), gdzie skrytykował duńską politykę⁷⁴. Stwierdził też, że Grenlandczycy chcą przyłączenia do USA, czemu jednak zaprzeczyło czołowe grenlandzkie medium „Kalaallit Nunaata Radioa”⁷⁵.

Od lutego 2025 r. wpisy prezydenta dotyczące aneksji Grenlandii pojawiały się na „Truth Social” rządziej, a w kwietniu już takich nie było (tabela 2). Kontynuował jednak tę retorykę z użyciem innych narzędzi. Wspomniane przemówienie w Kongresie odbyło się na początku marca. Rubio i Leavitt wypowiadali się z kolei odpowiednio na początku i pod koniec kwietnia.

wyspą za zagrożenie. *Greenlanders Overwhelmingly Oppose Becoming Part of the United States, Poll Shows*, „Reuters” [online], 29 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.reuters.com/world/poll-shows-85-greenlanders-do-not-want-be-part-us-2025-01-29/>>.

72 *Trump Says U.S. Is Going to Get Greenland „One Way or the Other”, „You Tube. WSJ News”* [online], 5 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=92PCvWMwtKs>>.

73 *Trump Refuses to Rule Out Use of Military Force to Take Control of Greenland and the Panama Canal*, „You Tube. Associated Press” [online], 7 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=KOeAHawPM2g>>.

74 J. Gettleman, M. Tekeli, *Vance Makes Quick Trip to Greenland, a Place That Doesn't Want Him*, „The New York Times” [online], 28 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.nytimes.com/2025/03/28/world/europe/jd-vance-greenland-visit-denmark-us.html>>.

75 *J. D. Vance understreger USA's interesse for Grønland efter besøg*, „Kalaallit Nunaata Radioa” [online], 4 IV 2025 [dostęp: 31 VII 2025]: <<https://www.knr.gl/da/nyheder/jd-vance-understreger-usas-interesse-groenland-efter-besoeg>>.

Tabela 3. Statystyka postów o aneksji Grenlandii publikowanych przez Donalda Trumpa na „Truth Social” (XII 2024 – IV 2025)

Rok	Miesiąc	Liczba postów
2014	grudzień	4
2015	styczeń	5
	luty	1
	marzec	1
	kwiecień	0

Źródło: oprac. własne

Wnioski

Analiza materiałów źródłowych skłania do następujących wniosków.

1. Zarówno w przypadku Kanady, jak i Danii oraz Grenlandii Stany Zjednoczone deklarowały chęć włączenia ich terytoriów do swojej domeny.
2. W obu przypadkach odwoływano się do prawa wyboru Kanadyjczyków oraz Grenlandczyków, tj. określenia, czy chcą, by ich kraje stały się częścią USA.
3. Retoryka samostanowienia traktowana była instrumentalnie, a na pierwszym miejscu stawiano interes Waszyngtonu, określony jako przejęcie kontroli nad Kanadą i Grenlandią. O instrumentalnym traktowaniu zasady samostanowienia świadczy ignorowanie opinii Kanadyjczyków i Grenlandczyków w przedmiotowej kwestii.
4. W obu przypadkach amerykańskie roszczenia były wielokrotnie i systematycznie ponawiane, nie można zatem mówić o działaniach incydentalnych.

Powyższe wnioski potwierdzają hipotezę H, że Stany Zjednoczone podważały suwerenność Kanady oraz Danii i Grenlandii. Stoi to w sprzeczności z dotychczasowymi normami i zasadami reżimu ustanowionego na Dalekiej Północy przez państwa arktyczne, z którymi należące do tego grona USA identyfikowały się, o czym świadczą zarówno podpisane deklaracje z Ottawy i Nuuk, jak i kolejne dokumenty strategiczne publikowane przez amerykańską administrację w latach 2013–2022⁷⁶. Podważanie suwe-

76 Warto zwrócić uwagę, że drugi z przywoływanych tu dokumentów powstał w okresie pierwszej prezydentury Trumpa. *National Strategy for the Arctic Region*, The White House, Washington, 10 V 2013: <<https://obamawhitehouse.archives.gov/>

renności Kanady i Danii w Arktyce wskazuje na odwrót Waszyngtonu od dotychczasowej kultury pokojowej współpracy oraz zapewniania stabilizacji regionu. Potwierdza to hipotezę H(a).

W chwili pisania tego tekstu nie rozstrzygnięto żadnego z analizowanych problemów. Podczas majowej wizyty króla Karola III w Kanadzie prezydent Trump wrócił do retoryki o aneksji⁷⁷. W tym samym miesiącu duński rząd wezwał *chargé d'affaires* amerykańskiej ambasady w Kopenhadze Jennifer Hall Godfrey, by złożyła wyjaśnienia w związku z podejrzeniem prowadzenia przez USA działalności szpiegowskiej na Grenlandii⁷⁸. Rodzi to pytanie o możliwość pójścia krok dalej i zakwestionowania suwerenności tych państw z użyciem środków przymusu, zwłaszcza że amerykańska administracja deklaruje chęć przejęcia wyspy wszelkimi dostępnymi środkami (*„obtaining Greenland in whatever means we can”*)⁷⁹.

Przywoływane w niniejszym tekście wypowiedzi przedstawicieli amerykańskiego rządu stoją w sprzeczności z zasadami systemu arktycznego i każą się zastanowić nad jego przyszłością. Pluralistyczny reżim oparty o kulturę współpracy równych państw może się rozpaść lub przeobrazić w model policentryczny z dominującą rolą USA i Rosji oraz lawirującą pomiędzy nimi grupą, być może wspieraną przez Unię Europejską, obok których będą występowali kolejni gracze (np. Chiny) starający się wykorzystać spory tych trzech stron. Wydaje się, że nowa sytuacja będzie wymagała wypracowania nowych zasad i nowej kultury relacji w regionie.

W szerszym kontekście retoryka Stanów Zjednoczonych jest sprzeczna z art. 2, p. 1 *Karty Narodów Zjednoczonych*, co potwierdza hipotezę H(b). W konsekwencji stawia to w innym świetle amerykańską aktywność w pozo-

sites/default/files/docs/nat_arctic_strategy.pdf> [dostęp: 28 III 2023]; *Department of Defense...; National Strategy...* [2022].

77 R. Hall, *King Charles Just Helped Canada Remind Trump a 51st State Is off the Table*, „The Independent” [online], 28 V 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/king-charles-speech-canada-trump-carney-51st-state-b2759222.html>>.

78 *Denmark Plans to Call in US Ambassador over Greenland Spying Report*, „Reuters” [online], 7 V 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.reuters.com/world/europe/denmark-plans-call-us-ambassador-over-greenland-spying-report-2025-05-07/>>.

79 *Karoline Leavitt Asked for Update on Greenland after Trump's Proposed Acquisition of the Country*, „You Tube. Forbes Breaking News” [online], 19 V 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=a6FXQ6oWuP8>>.

stałych częściach globu, np. w Ukrainie. Jeżeli podważanie suwerenności możliwe jest w spokojnej dotychczas Arktyce, to należy uznać tę praktykę za prawdopodobną także w innych miejscach, być może z użyciem podobnych metod, tj. instrumentalnego traktowania prawa narodów do samostanowienia. W przeciwieństwie do pozostałych państw arktycznych USA zawsze traktowały Daleką Północ jako element większej całości. Stosowanie argumentów wykorzystywanych w Arktyce nie jest zatem nieprawdopodobne.

Kwestionowanie przez amerykańską administrację suwerenności Kanady i Danii daje większe pole manewru państwom, które zgłaszają pretensje do terytorium innych państw. W sytuacji, gdy posługują się one retoryką zbliżoną do rosyjskiej, takie działania jak inwazja na Ukrainę nie będą już tylko wyjątkiem, ale jedną z opcji. Mogą z niej skorzystać np. Chiny i zaatakować Tajwan.

Ze względu na rozwojowy charakter oraz wagę analizowanego problemu wymaga on wielu dalszych badań, uwzględniających kolejne miesiące prezydentury Donalda Trumpa oraz duńskie, grenlandzkie i kanadyjskie materiały źródłowe pozwalające nakreślić pełniejszy obraz sytuacji.

Bibliografia

- Alaska Sues Biden Administration over Oil and Gas Drilling Leases in Arctic Refuge*, „The Guardian” [online], 8 I 2025 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.theguardian.com/us-news/2025/jan/08/alaska-biden-oil-drilling-lawsuit>>.
- Anderson M., *A Rundown of Trump Allies That Have Endorsed Pierre Poilievre*, „De Smog” [online], 23 IV 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.desmog.com/2025/04/23/a-rundown-of-trump-allies-that-have-endorsed-pierre-poilievre-elon-musk-ben-shapiro/>>.
- Arctic Fever*, ed. A. Likhacheva, Springer Nature, Singapore 2022: <https://doi.org/10.1007/978-981-16-9616-9_9> [dostęp: 16 II 2025].
- Beaumont P., *Canada and Denmark End Decades-Long Dispute over Barren Rock in Arctic*, „The Guardian” [online], 14 VI 2022 [dostęp: 15 V 2025]: <<https://www.theguardian.com/world/2022/jun/14/canada-denmark-end-decades-long-dispute-barren-rock-arctic-hans-island>>.
- Biersteker T. J., Weber C., *The Social Construction of State Sovereignty*, [w:], *State Sovereignty as Social Construct*, ed. T. J. Biersteker, C. Weber, Cambridge University Press, Cambridge 1996.
- Cave D., *How Trump Supercharged Distrust, Driving U.S. Allies Away*, „The New York Times” [online], 31 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.nytimes.com/2025/03/31/world/trump-foreign-policy-trust.html>>.

- Chatzky A., McBride J., Sergie M. A., *NAFTA and the USMCA: Weighing the Impact of North American Trade*, „Council for Foreign Relations” [online], 1 VII 2020 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.cfr.org/backgrounder/naftas-economic-impact>>.
- Collinson S., *The Ukraine Minerals Deal Is a Perfect Metaphor for Trump's Foreign Policy*, „CNN” [online], 21 II 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://www.cnn.com/2025/02/21/politics/trump-ukraine-mineral-deal-analysis/index.html>>.
- Damski P. P., *Ewolucja koncepcji „szczególności Arktyki” w kontekście wpływu wojny rosyjsko-ukraińskiej na sytuację międzynarodową na Dalekiej Północy (luty-grudzień 2022)*, [w:] *Formy mocarstwowości we współczesnym świecie – studium przypadków*, red. M. Marczuk-Karbownik, K. Żakowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2023.
- Damski P. P., *Przypadki Alaski i Svalbardu jako przykład odchodzenia Federacji Rosyjskiej od konceptu „szczególności Arktyki” po 24 lutego 2022 roku*, „Przegląd Zachodni” 2023, t. 386, nr 12: <<https://doi.org/10.60972/PZ.2023.12.171>> [dostęp: 16 II 2025].
- Damski P. P., *Solidarism, Pluralism or Something Else? Arctic System in the United States Arctic Strategies, 2013–2022 in the Light of the English School*, „Polish Political Science Review” 2025, t. 13, nr 2.
- Davenport C., Fountain H., Friedman L., *Biden Suspends Drilling Leases in Arctic National Wildlife Refuge*, „The New York Times” [online], 1 VI 2021 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.nytimes.com/2021/06/01/climate/biden-drilling-arctic-national-wildlife-refuge.html>>.
- Declaration of the Establishment of the Arctic Council*, Arctic Council, Ottawa, 19 IX 1996: <https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/85/EDOCS-1752-v2-ACMMCAOO_Ottawa_1996_Founding_Declaration.PDF?sequence=5&isAllowed=y> [dostęp: 16 VII 2025].
- Denmark Plans to Call in US Ambassador over Greenland Spying Report*, „Reuters” [online], 7 V 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.reuters.com/world/europe/denmark-plans-call-us-ambassador-over-greenland-spying-report-2025-05-07/>>.
- Department of Defense Arctic Strategy*, Office of the Under Secretary of Defense, June 2019: <<https://media.defense.gov/2019/Jun/06/2002141657/-1/-1/2019-DOD-ARCTIC-STRATEGY.PDF>> [dostęp: 28 III 2023].
- Deyermund R., *The Trump Presidency, Russia and Ukraine: Explaining Incoherence*, „International Affairs” 2023, vol. 99, No. 4: <<https://doi.org/10.1093/ia/iia120>> [dostęp: 16 II 2025].
- Edwardsen A., *Arctic Council Paused: The Search for a Future for Arctic Cooperation Continues*, „High North News” [online], 27 IV 2022 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://www.highnorthnews.com/en/arctic-council-paused-search-future-arctic-cooperation-continues>>.
- Edwardsen A., *Nordic Defense Cooperation: New Cap of the North Agreement*, „High North News” [online], 23 XI 2022 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://www.highnorthnews.com/en/nordic-defense-cooperation-new-cap-north-agreement>>.

- Enge B., Finne A. F., *Waking up the Keflavik Air Base; US Navy Returns after 10 Years of Absence*, „High North News” [online], 23 II 2016 [dostęp: 20 IV 2016]: <<https://www.highnorthnews.com/en/waking-keflavik-air-base-us-navy-returns-after-10-years-absence>>.
- Enyew E. L., Tsiouvalas A., *The Legal Implications of the 2022 Canada-Denmark/Greenland Agreement on Hans Island (Tartupaluk) for the Inuit Peoples of Greenland and Nunavut*, „The Arctic Institute” [online], 24 I 2023 [dostęp: 15 V 2025]: <<https://www.thearcticinstitute.org/legal-implications-2022-canada-denmark-greenland-agreement-hans-island-tartupaluk-inuit-peoples-greenland-nunavut/>>.
- EU Was Born to „screw” US, Trump Says, „France 24” [online], 26 III 2025 [dostęp: 29 IV 2025]: <<https://www.france24.com/en/live-news/20250226-eu-was-born-to-screw-us-trump-says>>.
- The Evolving American Presidency*, ed. M. Grossman, F. Schortgen, R. E. Matthews Jr., D. B. Cohen, Springer Nature Switzerland, 2024.
- Finland Joins NATO as 31st Ally, „North Atlantic Treaty Organization” [online], 4 IV 2023 [dostęp: 30 V 2025]: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_213448.htm>.
- Finland Says Trust in Russia Lost for „Generations” over Ukraine War, „NDTV” [online], 10 I 2023 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://www.ndtv.com/world-news/finland-says-trust-in-russia-lost-for-generations-over-ukraine-war-3013276>>.
- Finnish PM Says Trust in Russia Lost for „Generations” during Kyiv Trip, „France 24” [online], 26 V 2022 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://www.france24.com/en/live-news/20220526-finnish-pm-says-trust-in-russia-lost-for-generations-during-kyiv-trip>>.
- Formy mocarstwowości we współczesnym świecie – studium przypadków*, red. M. Marczuk-Karbownik, K. Żakowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2023.
- Four in Ten (43%) Canadians Age 18–34 Would Vote to Be American if Citizenship and Conversion of Assets to USD Guaranteed, „IPSOS” [online], 16 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.ipsos.com/en-ca/43-percent-canadians-would-vote-be-american-if-citizenship-and-conversion-assets-usd-guaranteed>>.
- Frazin R., *Biden Moves Ahead with Drilling in Wildlife Refuge but Minimizes Acreage*, „The Hill” [online], 9 XII 2024 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://thehill.com/policy/energy-environment/5029904-biden-administration-alaska-wildlife-refuge-oil-gas-lease/>>.
- Full: Karoline Leavitt White House Press Briefing, „You Tube. Fox 5 New York” [online], 15 IV 2025 [dostęp: 16 VII 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=9SGTIMRLrKA>>.
- Gauke D., *The Strange Rise of the Pro-Russia Right*, „New Statesman” [online], 4 III 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://www.newstatesman.com/international-politics/2025/03/strange-rise-of-pro-russia-right-trump-vance>>.
- Gazprom Postpones Arctic Gas Exploration Projects after Record Loss, „The Moscow Times” [online], 4 IX 2024 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://>

- www.themoscowtimes.com/2024/09/04/gazprom-postpones-arctic-gas-exploration-projects-after-record-loss-a86260>.
- Gettleman J., Tekeli M., *Vance Makes Quick Trip to Greenland, a Place That Doesn't Want Him*, „The New York Times” [online], 28 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.nytimes.com/2025/03/28/world/europe/jd-vance-greenland-visit-denmark-us.html>>.
- Grant Sh.D., *Polar Imperative: A History of Arctic Sovereignty in North America*, Douglas & McIntyre, 2011.
- Greenlanders Overwhelmingly Oppose Becoming Part of the United States*, Poll Shows, „Reuters” [online], 29 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.reuters.com/world/poll-shows-85-greenlanders-do-not-want-be-part-us-2025-01-29/>>.
- Groom N., *Trump Administration Finalizes Oil Drilling Plan in Alaska Wildlife Refuge*, „Reuters” [online], 17 VIII 2020 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.reuters.com/article/business/trump-administration-finalizes-oil-drilling-plan-in-alaska-wildlife-refuge-idUSKCN25D1JL/>>.
- Hall R., *King Charles Just Helped Canada Remind Trump a 51st State Is off the Table*, „The Independent” [online], 28 V 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/king-charles-speech-canada-trump-carney-51st-state-b2759222.html>>.
- Hill M., Hurst S., *The Trump Presidency: Continuity and Change in US Foreign Policy*, „Global Affairs” 2020, vol. 6, issue 1: <<https://doi.org/10.1080/23340460.2020.1726788>> [dostęp: 16 II 2025].
- J. D. Vance *understreger* USA's interesse for Grønland efter besøg, „Kalaallit Nunaata Radioa” [online], 4 IV 2025 [dostęp: 31 VII 2025]: <<https://www.knr.gl/da/nyheder/jd-vance-understreger-usas-interesse-groenland-efter-besoeg>>.
- Jonassen T., *The Arctic Council: The Arctic 7 Resume Limited Work without Russia*, „High North News” [online], 8 VI 2022 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://www.highnorthnews.com/en/arctic-council-arctic-7-resume-limited-work-without-russia>>.
- Kandydat na ambasadora w Polsce zagroził odwetem Trumpa ws. podatku cyfrowego, „Polska Agencja Prasowa. Biznes” [online], 10 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://biznes.pap.pl/wiadomosci/gry-i-technologie/kandydat-na-ambasadora-w-polsce-zagrozil-odwetem-trumpa-ws-podatku>>.
- Karoline Leavitt Asked for Update on Greenland after Trump's Proposed Acquisition of the Country, „You Tube. Forbes Breaking News” [online], 19 V 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=a6FXQ60WuP8>>.
- Karoline Leavitt Engages in Speed-Round of „Trump Trolling or Trump Truthing” at Press Briefing, „You Tube. Forbes Breaking News” [online], 29 IV 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=yqMwCQuoKo>>.
- Karta Narodów Zjednoczonych, Dz.U. 1947, nr 23, poz. 90: <isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19470230090> [dostęp: 30 V 2025].
- Kiderlin S., *„It's Unlike Anything We Have Seen before”: European Union Left Reeling after Trump's First 100 Days*, „CNBC” [online], 29 IV 2025 [dostęp: 29 IV 2025]:

- <<https://www.cnn.com/2025/04/29/european-union-left-reeling-after-donald-trumps-first-100-days.html>>.
- Knutsen B. O., Pettersen E., *War in Europe, but Still Low Tension in the High North? An Analysis of Norwegian Mitigation Strategies*, „Arctic Review on Law and Politics” 2022, vol. 15.
- Körömi Cs., *Majority of Europeans See Trump as an Enemy, Survey Shows*, „Politico” [online], 20 III 2025 [dostęp: 29 IV 2025]: <<https://www.politico.eu/article/half-europeans-see-donald-trump-as-enemy/>>.
- Lavrov S., *Istoričeskaâ perspektiva vnešnej politiki Rossii*, „Rossiâ v global'noj politike” [online], 3 III 2016 [dostęp: 22 V 2025]: <<https://globalaffairs.ru/articles/istoricheskaya-perspektiva-vneshnej-politiki-rossii/>>.
- Lucas E., *Comrade Trump*, „Foreign Policy” [online], 10 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://foreignpolicy.com/2025/03/10/trump-putin-russia-asset-spy-security-ukraine-europe-war/>>.
- Marks F. W., *Velvet on Iron. The Diplomacy of Theodore Roosevelt*, University of Nebraska Press, Lincoln–London 1982.
- Merchandise Trade: Canada's 10 Principal Trading Partners – Balance-of-Payments Basis, Seasonally Adjusted, Current Dollars*, „Statistics Canada” [online], 3 VIII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/240703/to01a-eng.htm>>.
- Montgomery D., *Binational Poll: Most Canadians and Many Americans Oppose Canada Joining the U.S.*, „You Gov” [online], 1 II 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://today.yougov.com/politics/articles/51505-most-canadians-many-americans-oppose-canada-joining-us>>.
- Moses J., *Sovereignty and Responsibility. Power, Norms and Intervention in International Relations*, Palgrave Macmillan, Basingstoke 2014.
- National Security Strategy of the United States of America*, The White House, Washington, December 2017: <<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>> [dostęp: 28 III 2023].
- National Strategy for the Arctic Region*, The White House, Washington, 10 V 2013: <https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/nat_arctic_strategy.pdf> [dostęp: 28 III 2023].
- National Strategy for the Arctic Region*, The White House, Washington, October 2022: <<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/National-Strategy-for-the-Arctic-Region.pdf>> [dostęp: 11 III 2025].
- Nawaz A., Norris C., *Controversial Oil Drilling Project in Alaska Approved by Biden Administration*, „PBS News” [online], 13 III 2023 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.pbs.org/newshour/show/controversial-oil-drilling-project-in-alaska-approved-by-biden-administration>>.
- Nicholls C., Tanno S., Brennan E., *Musk Urges Germans to Vote for AfD in Latest Involvement in European Politics*, „CNN” [online], 9 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.cnn.com/2025/01/09/world/musk-livestream-afd-weidel-germany-intl>>.

- Nuuk Declaration. On the Occasion of the Seventh Ministerial Meeting of the Arctic Council*, Arctic Council, Nuuk, 12 V 2011: <https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/92/07_nuuk_declaration_2011_signed.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [dostęp: 16 VII 2025].
- O'Hanlon M. E., Dunn Tenpas K., *What Does America's Foreign and Military Policy Have to Do with Democracy?*, „Brookings” [online], 22 V 2025 [dostęp: 30 V 2025]: <<https://www.brookings.edu/articles/what-does-americas-foreign-and-military-policy-have-to-do-with-democracy/>>.
- Østhagen A., *Norway's Arctic Policy: Still High North, Low Tension?*, „The Polar Journal” 2021, vol. 11, No. 1.
- Østhagen A., Schofield C. H., *The Arctic Ocean: Boundaries and Disputes*, „The Arctic Yearbook” 2021.
- Paraskova Ts., *Russia's Oil and Gas Revenues Dropped by 18% in February*, „Oil Price” [online], 5 III 2025 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Russias-Oil-and-Gas-Revenues-Dropped-by-18-in-February.html>>.
- President Trump: „Canada Should Become” the 51st State of the United States*, „You Tube. The Mirror” [online], 21 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <https://www.youtube.com/watch?v=oi_aJC8WdTw>.
- President Trump Is Leading with Peace through Strength*, „The White House” [online], 5 III 2025 [dostęp: 22 V 2025]: <<https://www.whitehouse.gov/articles/2025/03/president-trump-is-leading-with-peace-through-strength/>>.
- Rosen Y., *Arctic Leaders Gathered in Anchorage Ponder a Path Forward without Russia*, „ArcticToday” [online], 14 IV 2022 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.arctictoday.com/arctic-leaders-gathered-in-anchorage-ponder-a-path-forward-without-russia/>>.
- Rubio Defends Trump's 51st State Rhetoric while on Canadian Soil*, „You Tube. Global News” [online], 14 III 2025 [dostęp: 28 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=DbPF0ih4nVI>>.
- Rubio om Trumps Grønland-ambitioner: Ikke en joke*, „Kalaallit Nunaata Radioa” [online], 31 I 2025 [dostęp: 16 II 2025]: <<https://www.knr.gl/da/nyheder/rubio-om-trumps-groenland-ambitioner-ikke-en-joke>>.
- Schortgen F., *U.S. Foreign Policy in the Trump Administration: The Unmooring of America's Global Leadership Role?*, [w:] *The Evolving American Presidency*, ed. M. Grossman, F. Schortgen, R. E. Matthews Jr., D. B. Cohen, Springer Nature Switzerland, 2024.
- Secretary of State Marco Rubio Remarks to Press*, „United States Department of State” [online], 4 IV 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.state.gov/secretary-of-state-marco-rubio-remarks-to-press-2/>>.
- Sorensen M. S., *„Greenland Is Not for Sale”: Trump's Talk of a Purchase Draws Derision*, „The New York Times” [online], 16 VIII 2019 [dostęp: 11 III 2025]: <<https://www.nytimes.com/2019/08/16/world/europe/trump-greenland.html>>.
- Soroka G., *A Reluctant Arctic Power no More? The United States' Evolving Engagement with the High North*, [w:] *Arctic Fever*, ed. A. Likhacheva, Springer Nature, Singapore 2022: <https://doi.org/10.1007/978-981-16-9616-9_9> [dostęp: 16 II 2025].

- Spencer K., *Is Trump's Russia Reset Overshadowing the Ukraine Peace Process?*, „Atlantic Council” [online], 6 III 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/is-trumps-russia-reset-overshadowing-the-ukraine-peace-process/>>.
- Staalesen A., *Waging Energy War, Gazprom Saw Production Slump 20 Percent*, „The Barents Observer” [online], 2 I 2023 [dostęp: 28 III 2023]: <<https://thebarentsobserver.com/en/industry-and-energy/2023/01/raging-energy-war-gazprom-saw-production-slump-20-percent>>.
- State Sovereignty as Social Construct*, ed. T.J. Biersteker, C. Weber, Cambridge University Press, Cambridge 1996.
- Stevis-Gridneff M., *How Trump's „51st State” Canada Talk Came to Be Seen as Deadly Serious*, „The New York Times” [online], 7 III 2025 [dostęp: 28 V 2025]: <<https://www.nytimes.com/2025/03/07/world/canada/trump-trudeau-canada-51st-state.html>>.
- Superville D., *Trump's Pick for Ambassador to Canada Says It's a Sovereign State. Trump Wants It as a US State*, „Associated Press News” [online], 13 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://apnews.com/article/trump-canada-state-hoekstra-ambassador-857bb3ec7e156acf839a158dda380206>>.
- Sweden Officially Joins NATO, „North Atlantic Treaty Organization” [online], 6 III 2024 [dostęp: 30 V 2025]: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_223446.htm>.
- Symonides J., *Konwencja Narodów Zjednoczonych o Prawie Morza – W 30 lat od jej przyjęcia*, „Prawo Morskie” 2012, t. 28.
- Symonides J., *Problemy i kontrowersje dotyczące implementacji interpretacji konwencji o prawie morza w kwestiach wolności żegluga w Arktyce*, „Prawo Morskie” 2013, t. 29.
- Szymczak J., *Gawkowski zapowiada podatek cyfrowy. Ambasador USA wygraża, Ministerstwo Finansów niechętnie*, „OKO Press” [online], 11 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://oko.press/podatek-cyfrowy-gawkowski-usa-bigtech>>.
- Taylor-Vaisey N., *Does Trump Want to Annex Canada?*, „Politico” [online], 3 XII 2024 [dostęp: 16 VII 2025]: <<https://www.politico.com/news/2024/12/03/trump-canada-51st-state-joke-00192449>>.
- Thompson J. H., Randall S. J., *Canada and the United States. Ambivalent Allies*, University of Georgia Press, Athens–London 2010.
- Treaty between Norway, The United States of America, Denmark, France, Italy, Japan, the Netherlands, Great Britain and Ireland and the British Overseas Dominions and Sweden Concerning Spitsbergen*, Paris, 9 II 1920: <http://library.arcticportal.org/1909/1/The_Svalbard_Treaty_9ssFy.pdf> [dostęp: 28 III 2023].
- Trump D. J., *[As I Made Clear during My Joint Address to Congress, the United States Strongly Supports the People of Greenland's Right to Determine Their Own Future]*, „Truth Social” [online], 9 III 2025 [dostęp: 16 VII 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114135068157531979>>.
- Trump D. J., *[Based on Ontario, Canada, Placing a 25% Tariff on „Electricity” Coming into the United State...]*, „Truth Social” [online], 11 III 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114144217763824399>>.

- Trump D. J., *[Breaking]*, „Truth Social” [online], 30 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113743479364255764>>.
- Trump D. J., *[Breitbart.Com/Politics/2024/12/23/Pinkerton-Trump-Wants-to-Make-Gree]*, „Truth Social” [online], 30 XII 2024 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113743487357535052>>.
- Trump D. J., *[Don Jr. and My Reps Landing in Greenland]*, „Truth Social” [online], 7 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113787844149733431>>.
- Trump D. J., *[The Donro Doctrine]*, „Truth Social” [online], 8 I 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113794510592692386>>.
- Trump D. J., *[For Anyone Who Is Interested, I Also Told Governor Justin Trudeau...]*, „Truth Social” [online], 5 III 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114111166145299229>>.
- Trump D. J., *[Good Luck to the Great People of Canada]*, „Truth Social” [online], 28 IV 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114415618596069518>>.
- Trump D. J., *[The Great State of Canada is Stunned as the Finance Minister Resigns, or Was Fired, from Her Position by Governor Justin Trudeau]*, „Truth Social” [online], 17 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113666067546631826>>.
- Trump D. J., *[Greenland Poll Independence from Denmark]*, „Truth Social” [online], 15 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113833211367458581>>.
- Trump D. J., *[I Am Hearing that the People of Greenland Are „MAGA”]*, „Truth Social” [online], 6 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113783930691285775>>.
- Trump D. J., *[I Am Pleased to Announce Ken Howery as My Choice for United States Ambassador to the Kingdom of Denmark]*, „Truth Social” [online], 22 XII 2024 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113698764270730405>>.
- Trump D. J., *[I Just Left Wayne Gretzky, „The Great One” as He is Known in Ice Hockey Circles]*, „Truth Social” [online], 25 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113715216746072252>>.
- Trump D. J., *[I’ll Be Calling Our Great American Hockey Team...]*, „Truth Social” [online], 20 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114036421460956478>>.
- Trump D. J., *[It Was a Pleasure to Have Dinner the Other Night with Governor Justin Trudeau of the Great State of Canada]*, „Truth Social” [online], 10 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113626786987358864>>.
- Trump D. J., *[Many People in Canada Love Being the 51st State]*, „Truth Social” [online], 6 I 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113782682597333035>>.

- Trump D. J., [*Mediaite.Com/Tv/Justin-Trudeau...*], „Truth Social” [online], 9 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113973561334776943>>.
- Trump D. J., [*Merry Christmas to All...*], „Truth Social” [online], 25 II 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113715171941661598>>.
- Trump D. J., [*No One Can Answer Why We Subsidize Canada to the Tune of Over \$100,000,000 a Year?*], „Truth Social” [online], 18 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113672861551554010>>.
- Trump D. J., [*Nypost.Com/2024/12/26/Us-News/*], „Truth Social” [online], 3 I 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113762723529879645>>.
- Trump D. J., [*Oh Canada!*], „Truth Social” [online], 3 XII 2024 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113591029172090604>>.
- Trump D. J., [*Oh Canada!*], „Truth Social” [online], 8 I 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113789874318969723>>.
- Trump D. J., [*Please Explain to Governor Trudeau...*], „Truth Social” [online], 4 III 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114105388432604284>>.
- Trump D. J., [*Realclearpolitics.Com/Articles*], „Truth Social” [online], 19 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114027413104887073>>.
- Trump D. J., [*Social Media Post by Eric Schmitt Featuring a Statement Attributed to President Trump*], „Truth Social” [online], 18 II 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/114027388368842540>>.
- Trump D. J., [*Thanks Mike!*], „Truth Social” [online], 13 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://trumpstruth.org/statuses/29079>>.
- Trump D. J., [*Today, President Emmanuel Macron Joined Me in the Oval Office to Speak to the G7 Summit*], „Truth Social” [online], 24 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/114059930426328863>>.
- Trump D. J., [*United States*], „Truth Social” [online], 8 I 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113789893328536871>>.
- Trump D. J., [*washingtonpost.com/opinions/20*], „Truth Social” [online], 25 XII 2024 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/posts/113714238138046582>>.
- Trump D. J., [*Wayne Gretzky Is a Fantastic Guy!*], „Truth Social” [online], 27 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/114072703621092444>>.
- Trump D. J., [*We Pay Hundreds of Billions of Dollars to Subsidize Canada*], „Truth Social” [online], 2 II 2025 [dostęp: 23 V 2025]: <<https://truthsocial.com/@realDonaldTrump/113934520197790682>>.
- Trump: „A Lot of People in Canada” Want to Become 51st State, „You Tube. CTV News” [online], 22 II 2025 [dostęp: 30 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=Y-su4XarNxs>>.

- Trump Jokes Canada Could Be 51st State, with Trudeau as Governor*, „You Tube. CTV News” [online], 3 XII 2024 [dostęp: 30 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=lQyhTJl-Nc4>>.
- Trump Refuses to Rule Out Use of Military Force to Take Control of Greenland and the Panama Canal*, „You Tube. Associated Press” [online], 7 I 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=KOEaHawPM2g>>.
- Trump Says US Has „Just about” Ended Pause on Ukraine Intel Sharing*, „Reuters” [online], 10 III 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://www.reuters.com/world/us/trump-says-he-expects-good-results-ukraine-talks-2025-03-09/>>.
- Trump Says U.S. Is Going to Get Greenland „One Way or the Other”*, „You Tube. WSJ News” [online], 5 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.youtube.com/watch?v=92PCvwMwtKs>>.
- Trump’s Quip about Canada Becoming 51st State Was a Joke, Says Minister Who Was There*, „Radio-Canada” [online], 3 XII 2024 [dostęp: 16 VII 2025]: <ici.radio-canada.ca/rci/en/news/2124093/trumps-quip-about-canada-becoming-51st-state-was-a-joke-says-minister-who-was-there>.
- Vinjamuri L., Rij A. van, Vakil S., Butler C., Nixey J., *The World Upended: Trump’s First 50 Days in Power*, „Chatham House” [online], 10 III 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://www.chathamhouse.org/publications/the-world-today/2025-03/world-upended-trumps-first-50-days-power>>.
- Walt S. M., *Trump’s Concert of Kingpins Won’t Work*, „Foreign Policy” [online], 12 III 2025 [dostęp: 12 III 2025]: <<https://foreignpolicy.com/2025/03/03/trumps-concert-of-kingpins-wont-work/>>.
- White House Says Canada Would „Benefit Greatly” from Becoming 51st State*, „NBC News” [online], 11 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.nbcnews.com/video/white-house-says-canada-would-benefit-greatly-from-becoming-51st-state-234102341904>>.
- Winkler M. A., *Is It Too Late to Save the US Economy?*, „Bloomberg” [online], 15 V 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2025-05-15/is-it-too-late-to-save-the-us-economy-from-a-recession>>.
- Yokogawa K., *Russia Lacks the Financial Resources to Improve Living Standards in the Arctic: A Case of the Sakha Republic*, „Polar Science” 2024, vol. 41, art. 101051: <<https://doi.org/10.1016/j.polar.2024.101051>> [dostęp: 16 II 2025].
- Simonjic P., *Joly Tells Marco Rubio „Canada’s Sovereignty is Not Up to Debate, Period”*, „Radio-Canada” [online], 14 III 2025 [dostęp: 29 V 2025]: <<https://www.cbc.ca/news/politics/g7-canada-joly-tells-rubio-hands-off-17483573>>.